

Milena Śliwińska
milena.sliwinska@umk.pl
Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu

Biblio — nowa nowa forma komunikacji

Streszczenie: *Artykuł jest próbą charakterystyki grupy dyskusyjnej Biblio — skupiającej bibliotekarzy i środowiska związane z książką.*

Założona na Facebooku platforma wymiany myśli jest rozpatrywana jako nowe medium komunikacyjne. W artykule przedstawione zostały tematy poruszane na tablicy grupy oraz podano ich przykłady. Ponadto zaznaczono rolę dziennikarstwa obywatelskiego oraz nowych nowych mediów w procesie komunikacji.

Słowa kluczowe: *Biblio, listy dyskusyjne, Facebook, dziennikarstwo obywatelskie, nowe nowe media, komunikacja, bibliotekoznawstwo, bibliotekarstwo*

Zrewolucjonizowany, dzięki technologii, system komunikacji wpłynął na jakość i charakter pracy. Nowe nowe media¹, dzięki którym się komunikujemy, zdeterminowały także styl życia i kontaktowania się nie tylko z osobami bliskimi, ale także ze współpracownikami, a wykorzystanie nowych technologii ułatwiło wykonywanie zadań i wymianę informacji, niezależnie od jej formatu. Media społecznościowe, które ukształtowały obecny model porozumiewania się i wymiany danych, wykorzystujemy nie tylko prywatnie, ale także zawodowo, prowadząc fanpage i grupy dyskusyjne instytucji, inicjatyw, projektów czy programów. Naukowcy i specjaliści udostępniają na swoich profilach materiały związane z ich pracą i zainteresowaniami, popularyzują dziedzinę, którą się zajmują. Takie rozwiązania wzbogaciły prowadzenie badań i sprawiły, że wyniki pracy naukowo-badawczej stały się dostępne dla większej grupy odbiorców.

Wcześniejszy schemat komunikacji zakładał m.in. obecność rozmówców w jednym miejscu i w jednym czasie. Obecnie, możliwość prowadzenia rozmowy przez komunikatory internetowe sprawia, że rozmówców łączy jedynie jedność czasu. Z podobną sytuacją mamy do czynienia podczas rozmowy telefonicznej, kiedy interlokutorzy porozumiewają się w tym samym czasie, choć przebywają w różnych miejscach. Rozmówców dzieli przestrzeń, łączy możliwość natychmiastowej reakcji na to, co mówi druga osoba.

W konwersacjach prowadzonych przez komunikator dochodzi do jeszcze jednego zachwiania — nie wiemy, czy nasz rozmówca do nas „pisze” czy „mówi”. Dlaczego? Dzieje się tak, ponieważ przyzwyczailiśmy się, że tylko „mówienie” (rozmowa) daje nam możliwość błyskawicznej riposty, tymczasem tak samo szybko możemy odpowiadać, wykorzystując np. czat, w którym z założenia piszemy. „Pisanie” z kolei wiąże się z oczekiwaniem na odpowiedź, pewną zwłoką, przerwą w dyskusji, czego w czacie nie mamy, a już na pewno nie w takim stopniu jak w tradycyjnej, papierowej

¹ W odróżnieniu od nowych mediów (e-mail, blogi, strony internetowe itp.) Paul Levison pojęciem „nowe nowe media” określa takie serwisy, jak: Facebook, Twitter, YouTube.

korespondencji. W komunikatorach następuje więc swoiste przeniesienie „rozmowy werbalnej” na poziom pisma, słowa pisanego, „rozmowy pisanej”.

Na pograniczu czekania na odpowiedź i natychmiastowego odzewu są listy dyskusyjne zakładane na miniblogach takich jak Facebooku, gdzie społeczność skupiona wokół jakiegoś problemu, zagadnienia komunikuje się ze sobą, przesyła informacje, wymienia poglądy, udostępnia linki, materiały, wiadomości, zdjęcia. Jeżeli użytkownicy listy są obecni on-line, mogą w każdym momencie włączyć się do dyskusji, skomentować coś, „polubić” lub udostępnić. Użytkownicy tworzą wspólnotę. Niebezpieczeństwem jest to, że ta wspólnota jest tworzona *ad hoc*, nie zakorzenia nikogo, można z niej łatwo się wypisać.

Założona na Facebooku lista dyskusyjna Biblio² jest przykładowym miejscem wymiany myśli i danych w środowisku osób związanych z książką, głównie bibliotekarzy. Możliwość zakładania grup dyskusyjnych doskonali funkcję dzielenia się informacjami, jaką oferuje Facebook. Z reguły ludzie nie mają potrzeby dzielenia się każdą informacją ze wszystkimi. Kiedy udostępniają znalezione w sieci dane, spamują tablice innych użytkowników. Tworzenie grup pozwala dotrzeć z informacją do osób, które chcą ją otrzymać, będą nią zainteresowane, będą także mogły odnieść się do niej krytycznie i dzięki temu stworzyć nową, konstruktywną informację. Każdy z użytkowników może dodać coś od siebie, aktualizując informacje i ustosunkowując się do wcześniejszych wypowiedzi, tworząc tym samym nową jakość.

Lista dyskusyjna to również źródło wiedzy. Miniblog generowany jest przez użytkowników, każdy może zadać pytanie lub na nie odpowiedzieć. Staje się swoistą interaktywną bazą danych, żywym źródłem wiedzy, której atutem jest to, że funkcjonuje w czasie rzeczywistym.

Biblio dała bibliotekarzom oraz innym osobom związanym z książkami możliwość prowadzenia dyskusji w czasie rzeczywistym. W momencie, kiedy blogi fachowe przeżywają regres, a specjalistyczne fora internetowe — jako kanały komunikacji, które się przeżyły — upadają, Biblio liczy prawie ośmiuset użytkowników, którzy odczuwają swoistą jedność i łączność ze sobą, a wspólnym mianownikiem, tematem, wokół którego są skupieni — są książki. Część członków grupy zna się także w świecie realnym, współpracuje ze sobą, spotyka się na konferencjach, co sprzyja dobrze pojętej familiarności i przyjacielskim stosunkom.

Taka sytuacja sprawia, że bibliotekarstwo, jakie prezentują aktywni członkowie grupy, stało się swoistym stylem życia, a obcowanie z książką, włączanie jej w krąg naszych działań, promowanie jej pod kątem edukacyjnym i estetycznym staje się modnym elementem stylu życia.

Informacje, jakimi dzielą się bibliotekarze czy inni aktywni członkowie grupy, nie pochodzą jedynie z fachowego świata bibliotekarzy. Wręcz przeciwnie, oscylują wokół szeroko rozumianej książki, zawierają ciekawostki, ogłoszenia, interpretacje

² Biblio [on-line]. [Dostęp 12.08.2013–29.08.2013]. Dostępny w Internecie:
<https://www.facebook.com/groups/156127044423517/>.

przepisów. Pozwalają na dyskusję, swobodne podejście do tematu książki i pracy z nią. Bibliotekarze mogą wykorzystać te wiadomości np. publikując je na fanpage'ach swoich bibliotek.

Newsy, które są udostępniane można zaliczyć do różnych dziedzin, wszystkie są jednak związane z książką, czy szerzej — z kulturą. Udostępniane informacje dzielą się na kilka kategorii tematycznych: ciekawostki, zaproszenia na konferencje i relacje ze spotkań, udostępnianie materiałów elektronicznych lub nowych edycji rozpowszechnianych w sieci na wolnych licencjach; na liście znajdziemy także wymianę doświadczeń zawodowych i prośby o porady w sprawach bibliotecznych.

Jedną z obszerniejszych grup tematycznych są teksty i artykuły znalezione w Internecie, które związane są z tematem bibliotek. Znajdują się tu różne ciekawostki, zabawne zdarzenia, informacje o ciekawych inicjatywach. Zamieszczane są głównie pliki graficzne oraz linki do materiałów udostępnionych w Internecie. Dowiemy się m.in. o bibliotece, która chce zakazać dziewięcioletniemu czytelnikowi udziału w konkursach czytelniczych, gdyż jest laureatem wszystkich dotychczasowych. Można zająć także stanowisko w sprawie zgodność wypożyczeń międzybibliotecznych z prawem autorskim. Za serwisem Świat Czytników udostępniono link dotyczący braku szkodliwego oddziaływania piractwa na kulturę. Znajdziemy tu także informacje o tym, że jedna z bibliotek w Helsinkach oferuje, poza książkami, także korzystanie z sauny. W Biblio opublikowano również link do artykułu o powstaniu czytnika Kindle oraz o sklepie internetowym Amazon. Uwadze użytkowników nie uszła wzmianka o zbiorce książek dla szpitali w Wielkopolsce oraz tendencji łączenia bibliotek publicznych i akademickich. Udostępniony został również filmik *Lego library* oraz wiadomość o tym, że Lego wprowadziło na rynek figurkę bibliotekarki. Użytkownicy grupy mieli szansę zobaczyć skan reklamy przedwojennej wypożyczalni wysyłkowej Książka dla Wszystkich, zdjęcia biblioteki na plaży, artykuł z „Ilustrowanego Kuryera Codziennego” z dnia 20 marca 1926 r. na temat tego, jak miał wyglądać świat w 2000 r. Upubliczniono na liście m.in. zdjęcie ludzi czytających w madryckim metrze.

Poza linkami odsyłającymi czytelników do tekstów luźno związanych z książką i bibliologią, w grupie podejmowane są tematy ściśle związane z bibliotekarstwem i bibliotekoznawstwem oraz informujące o konferencjach, kongresach i seminariach bibliotekarsko-bibliotekoznawczych.

Na tablicy Biblio pojawiają się informacje o ważnych dla bibliotekarzy wydarzeniach np. o przygotowaniach do Międzynarodowej Konferencji Library 2013 on-line oraz zaproszenie na Konferencję CERL w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. Zaprezentowano wystąpienia z 42 konferencji LIBER zatytułowanych „Research Information Infrastructures and the Future Role of Libraries”. Wśród tego typu informacji opublikowano także zdjęcia z konferencji „Bibliograficzne bazy danych i ich rola w rozwoju nauki”, która odbyła się w Bibliotece Politechniki Poznańskiej. Uwadze użytkowników Biblio nie uszła także wzmianka o Pierwszym Forum Prawa Autorskiego, które odbyło się 27 marca 2013 r. Ukazało się również zaproszenie na konferencję organizowaną przez Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki UMCS „Homo legens czy homo consumens? Czytelnik i książka w XXI wieku. Współczesne oblicza komunikacji i informacji”. Znalazła się także relacja

z konferencji dotyczącej Śląskiej Internetowej Biblioteki Zbiorów Zabytkowych oraz informacja o książce, która była pokłosiem konferencji naukowej „NUKAT — Autostrada Informacji Cyfrowej”.

Poza informacjami związanymi z bibliotekarstwem i bibliotekoznawstwem znajdziemy posty-udostępnienia, które odsyłają użytkowników do repozytoriów lub wydań elektronicznych: informacja o możliwości pobierania książek z Oldenbourg; wzmianka, że Internet Archive samodzielnie zeskanował prawie dwa miliony książek, a w swojej bazie ma ogółem ponad cztery miliony woluminów. Udostępniono także post dotyczący kolejnego numeru „Bibliotheca Nostra. Śląskiego Kwartalnika Naukowego”, który przeczytać można w Śląskiej Bibliotece Cyfrowej.

Wśród tekstów, które informują o działaniach podjętych przez bibliotekarzy znalazła się m.in. informacja o Deklaracji Prawa do Bibliotek jako podstawowego prawa człowieka w społeczeństwie demokratycznym, przygotowana przez Stowarzyszenie Bibliotek Amerykańskich. Zmiana dyrekcji Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie również spotkała się z oddźwiękiem użytkowników Biblio i była komentowana na forum grupy. Informacje wyborcze ukazały się także przy okazji wyborów w IFLA. Opublikowano również informację o greckiej petycji dotyczącej zachowania bibliotek publicznych.

Ważnym elementem, który przynosił wzmożoną aktywność użytkowników były wszelkie inicjatywy organizowane przez bibliotekarzy: projekty, które miały integrować środowisko, walczyć ze stereotypami bibliotekarskimi, promować czytelnictwo, biblioteki itd.

W okresie wiosennym listę dyskusyjną zdominowały tematy związane z akcją „Odjazdowy bibliotekarz”. Publikowane były wiadomości organizacyjne i zdjęcia z wypraw rowerowych. Również Tydzień Bibliotek był promowany w Biblio. Podobnie było z KsięgoZbiorem, kiedy to na tablicy forum ogłoszono m.in. konkurs na relację z imprezy.

Poza tymi popularnymi i rozpropagowanymi inicjatywami na liście znalazły się także m.in. linki do następujących akcji bibliotecznych: biblioteka na plaży w Bułgarii, zbiór książek przez Biblioteki Sąsiedzkie, „Przystań Poczytaj” (w Porcie Łódź miała zostać zorganizowana bezpłatna czytelnia, a książki do niej mieli wybrać czytelnicy). Na tablicy Biblio pojawiły się także wzmianki dotyczące Polony i jej nowej odsłony, link odsyłający do strony Rajdu Pieszno-Rowerowego Turysty-Czytelnika w Murowanej Goślinie czy podsumowanie Tygodnia Zakazanych Książek 2012.

Bibliotekarze poruszali także zagadnienia czysto zawodowe związane m.in. z finansowaniem bibliotek (8 mln zł cięć z programu Biblioteka+ „Infrastruktura bibliotek”), awansem zawodowym czy zmianami ustawodawstwa (zmiana ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów). W ramach dyskusji pojawiła się Rekomendacja Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich skierowana do Przewodniczącego Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP), dotycząca ujednoczenia wymagań dla kandydatów na dyplomowanych bibliotekarzy oraz dyplomowanych pracowników dokumentacji i informacji naukowej. Ukazał się także news o pomysłach założeń projektu ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym*.

Bibliotekarze wymieniają się również doświadczeniami zawodowymi, szukają porad i pomocy u innych, którzy zetknęli się z podobnym problemem. Lista jest swoistą tablicą ogłoszeń, gdzie na forum można zadać nurtujące nas pytanie, które nie pozostanie bez polifonicznej odpowiedzi. Użytkownicy byli zainteresowani m.in. tym, czy są w Polsce biblioteki mające własną bazę noclegową, jakie jest najlepsze czasopismo naukowe w branży, w którego wydawaniu nie uczestniczy SBP. Pojawiały się również pytania o organizację bibliotecznych zajęć fitness czy też o to, czy książki się „zamawia” czy „rezerwuje”. Szukano numerów „Znaku” z roku 2007. Wątpliwości budziły także kursy e-learningowe dla bibliotekarzy i to, jak zorganizować praktyki zawodowe. Pojawiały się prośby o opinię, np. na temat Libry 2000. Bibliotekarze szukali również pomocy w sprawie obsługi trudnego czytelnika.

Poza dzieleniem się doświadczeniem zawodowym użytkownicy zamieszczają na liście ogłoszenia o wolnych etatach w bibliotekach: poszukiwanie pracy dla anglojęzycznego doktora bibliotekoznawstwa z Indii, praca w Bibliotece Narodowej czy na Uniwersytecie Wrocławskim. Pojawiała się również oferta pracy w The Wiener Library.

Stosunkowo niewiele jest informacji o stypendiach i grantach. Przez ostatnie miesiące były to dwie wzmianki. Pierwsza z nich dotyczyła stypendium im. Olgi Rok dla bibliotekarzy, druga promocji kandydatów do tytułu Bibliotekarza Roku.

W Biblio pojawiały się także wpisy o wydarzeniach kulturalnych związanych z książką. Znalazły się tu m.in. informacje o Światowym Dniu Publicznego Czytania Komiksów w Łódzkim Centrum Komiksów, XIX edycji nagrody im. Anny Platto, Literackim Sopocie 2013 (spot), nagrodzie Nike czy też wiadomość o nowej wystawie w Muzeum Narodowym we Wrocławiu zatytułowanej „Kształty polskiej litery”. Prezentowano także relacje z wystaw w bibliotekach i z akcji Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

Tak szerokiego zakresu tematycznego i tak wielostronnego ujęcia zgłaszanych problemów nie pomieściłoby żadne czasopismo, ale lista dyskusyjna — tak. Są to cechy charakterystyczne dla tej formy komunikacji. Dodatkowymi zaletami list są: dostosowanie czasu korzystania z nich do trybu życia użytkowników oraz błyskawiczność interakcji oraz dostarczanej i odbieranej informacji. Nie trzeba już czekać na nowy numer czasopisma, na newsa w serwisie fachowym, sam użytkownik jest redaktorem i informuje ludzi o nowinkach z danej dziedziny.

Różni ludzie mają różne źródła informacji. Przy dzisiejszym jej rozdrobnieniu, oczywistym jest fakt, że nikt nie ma patentu na wszechwiedzę. Lista natomiast daje możliwość przeglądu informacji pochodzących z różnych miejsc, nadawanych przez liczbę redaktorów zdecydowanie większą niż ta, którą mogłaby się poszczycić nawet największa redakcja — *każdy może tworzyć własny przekaz i każdy może korzystać z milionów propozycji przedstawionych przez innych użytkowników sieci*³. Jedyne, co jest problemem, to zaufanie do użytkowników, zgodnie z którym wierzymy, że nie chcą nas wprowadzić w błąd.

³ LEVISON, P. *Nowe nowe media*, Kraków: Wydaw. WAM, 2010, s. 15.

Lista dyskusyjna jest swoistego rodzaju czasopismem, redagowanym przez użytkowników — w tym wypadku specjalistów z danej dziedziny. Czasopismo to, uzupełniane linkami, dźwiękami, tekstami, zdjęciami, ma bardzo wielu redaktorów chętnych do pracy, którzy na zasadzie dziennikarstwa obywatelskiego tworzą za darmo treści. Wszyscy użytkownicy są dziennikarzami, demokratyzują dziennikarstwo — porzucono dziennikarstwo, w którym jedna osoba zwraca się do wszystkich, teraz to wszyscy użytkownicy ze sobą rozmawiają i w myśl demokratyzacji dziennikarstwa, wszyscy są równi, nie ma autorytetów i świętości. Każdy może być aktywistą, redaktorem, siedząc we własnej sypialni.

Taka sytuacja sprzyja rozwojowi inicjatyw społecznych, m.in. Biblio, z którymi pod względem szybkości udostępniania, rozpowszechniania i krytykowania informacji nie może konkurować żadne inne medium. Problemem może okazać się jedynie to, że informacja szybko znika z tablicy, gdyż pojawiają się nowe, świeższe fakty, wówczas wiele cennych linków, wiadomości i komentarzy niknie w gąszczu nowych udostępnień.

Bibliografia:

1. *Biblio* [on-line]. [Dostęp 12.08.2013–29.08.2013]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.facebook.com/groups/156127044423517/>.
2. LEVISON, P. *Nowe nowe media*. Kraków: Wydaw. WAM, 2010. ISBN 978-83-7505-638-9.